

WIOLETTA KWIATKOWSKA^{1*}, AGATA ĆWIEK²¹ Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Polska² Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Polska* Autor korespondencyjny: wkwiatka@umk.plW.K. <https://orcid.org/0000-0001-8374-1370>; A.Ć. <https://orcid.org/0009-0008-6609-3488>

Otrzymano: 2025-02-07; Poprawiono: 2025-08-29; Przyjęto: 2025-09-11; Opublikowano on-line: 2026-08-28

DOSKONALENIE KURSÓW E-LEARNINGOWYCH POPRZECZ ZASTOSOWANIE METODY BADANIA W DZIAŁANIU

IMPROVING E-LEARNING COURSES BY USING THE ACTION RESEARCH METHOD

Streszczenie: Celem niniejszego badania było przedstawienie możliwości zastosowania metody badania w działaniu, w projektowaniu i wdrażaniu kursów e-learningowych w szczególności identyfikacji problemów i trudności oraz refleksji i autorefleksji. Zastosowanie metody badania w działaniu umożliwia dokonanie analizy, rekonstrukcji, przeformułowania scenariusza i działań oraz zaplanowania dalszych prac wdrożeniowych i ewaluacyjnych. W badaniu wykorzystano metodę pisemnego wywiadu częściowo kierowanego oraz formularz recenzji. Badaniu poddano doświadczenia studentów kierunków pedagogicznych podczas tworzenia i wdrażania e-kursów na zajęciach akademickich oraz opinie osób korzystających z tych kursów i oceniających proces wdrożenia. Wyniki badania pokazują przykład zastosowania badania w działaniu poprzez opracowanie i wdrożenie e-kursu, autoocenę i ocenę opracowanego projektu e-kursu oraz ewaluację tych projektów na etapie wdrożenia.

Słowa kluczowe badanie w działaniu, e-learning, środowisko uczenia się, uczący się, e-kurs

Abstract: The aim of this study was to present the possibilities of using the action research method in designing and implementing e-learning courses on the Moodle platform, in particular identifying problems and difficulties and (self-)reflection. The use of the action research method allows for analysis, reconstruction, reformulation of the scenario and activities, and planning of further implementation and evaluation work. The study used the method of a written, semi-directed interview and a review form. The study examined the experiences of students of pedagogy during the creation and implementation of e-courses in academic classes and the opinions of people using these courses and evaluating the implementation process. The results of the study show an example of the use of action research through the development and implementation of an e-course, selfreflection and selfevaluation of the developed e-course project, and evaluation of these projects at the implementation stage.

Keywords: action research, e-learning, learning environment, learners, online course.

Wprowadzenie i przegląd literatury

Metoda badania w działaniu wykracza poza tradycyjne podejście do procesu badawczego, łącząc badanie z praktycznym działaniem oraz refleksją uczestników badania, co pozwala na bardziej dynamiczne i wielowymiarowe podejście do analizy zjawisk (Góral i in., 2019, s. 53). Początkowo była postrzegana jako społeczny proces, który prowadzi do zmian w wartościach, postawach oraz instytucjach społecznych. Jej celem było rozwiązywanie różnorodnych problemów społecznych, a także wspieranie postępu społecznego (Cordeiro i in., 2017, s. 396). Obecnie jest postrzegana jako bardziej złożony i wieloaspektowy proces, który obejmuje nie tylko zmiany na poziomie wartości i instytucji społecznych, ale także integrację technologii oraz innowacji społecznych, mających na celu adaptację do szybko zmieniających się warunków współczesnego świata (Karlsen i in., 2023).

Zatem za przedmiot rozważań przyjęto metodę badania w działaniu, która stanowi formę interwencji dydaktycznej wdrażanej na małą skalę w działalność niewielkiej populacji uczących się, gdzie na bieżąco analizuje się i śledzi rezultaty tej interwencji, umożliwiając tym samym zrozumienie dynamiki całego procesu (Cohen, Manion, 1994, s. 190). Polega na regularnym gromadzeniu informacji na temat zjawisk, które powodują zmiany, przy czym badacz jest aktywnym uczestnikiem i inspiratorem tych wydarzeń (Bauman, Pilch 2001, s. 307; Góral i in., 2019, s. 53). Edukacyjne badania w działaniu wydają się jedną z interesujących propozycji, pokazujących możliwość łączenia refleksji, krytyki i działań, poprzez zaangażowanie i współpracę z innymi, ukierunkowaną na poznanie zjawiska i osiąganie praktycznych rozwiązań (Cervinkova, 2011, s. 7; Chrostowski & Jemielniak, 2010, s. 18).

W metodzie badań w działaniu istotna jest regularna ocena postępów i wspólne podejmowanie decyzji o trafności działań, a nowe problemy powinny być omawiane i rozwiązywane na bieżąco (Adelman, 1993; Lewin, 1946, s. 34-46; Knowles, 2005, s. 145). Istotne znaczenie ma myślenie sieciowe – łączenie danych z różnych źródeł w celu projektowania działań odpowiadających na aktualne problemy społeczne (Czerepaniak-Walczak, 2010, s. 330-331; Kwiatkowska & Skibińska, 2019, s. 77-95). Badania te pozwalają na „projektowanie zmiany” poprzez analizę sytuacji, dyskusję, działanie i modyfikację (Wright Mills, 1959; Kowalski, 2010). W kontekście akademickim umożliwiają obserwację, jak studenci doświadczają i interpretują zmiany (Prawelska-Skrzypek, 2019, s. 17), realizując projekty na platformie Moodle.

Refleksyjne, cykliczne i oparte na współpracy podejście w środowisku e-learningowym sprzyja rozwojowi wiedzy i kompetencji (Kapenieks & Salite, 2012; Kapenieks, 2013). Cyfrowe narzędzia sprzyjają budowaniu dialogu, współpracy i aktywnemu uczestnictwu w projektach (Farren, 2008; Karlsen i in., 2023). Podejście to angażuje studentów indywidualnie i grupowo (Kemmis & McTaggart, 2009, s. 785; Majchrzak, 2014) oraz wspiera rozwiązywanie problemów w konkretnych kontekstach (Aleksandrak, 2004, s. 112). Odpowiednio zaprojektowane

e-learningowe środowiska sprzyjają zdobywaniu wiedzy, rozwijaniu kreatywności i postaw prospołecznych (Kapenieks, 2013; Kapenieks & Salite, 2012; Karlsen i in., 2023).

2. Metody badawcze

Celem badania było przedstawienie możliwości zastosowania metody badania w działaniu w projektowaniu kursów e-learningowych, w szczególności identyfikacji problemów i trudności, dyskusji i autorefleksji.

Sformułowano następujące pytania:

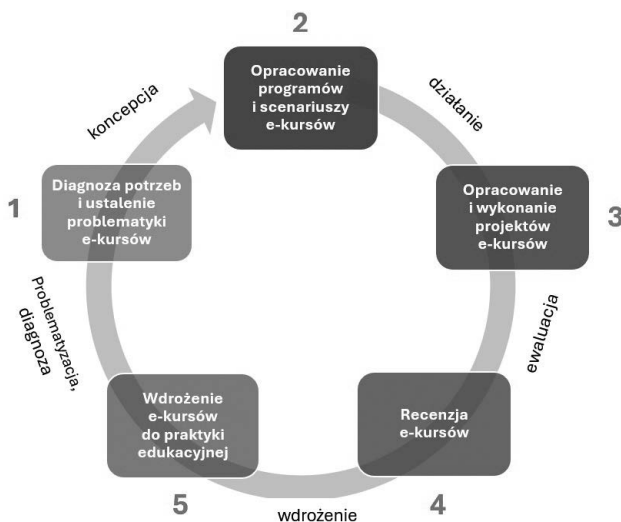
1. Jakie atuty i mankamenty dostrzegają badani studenci w projektach e-kursów?
2. Jakie zmiany zaproponowaliby studenci w swoich e-kursach?
3. Jak studenci postrzegają proces projektowania e-kursów oraz własną auto-ewaluację i ewaluację projektów innych studentów.

Ponadto starano się ujawnić, jak studenci oceniają swoje e-kursy, dostrzegając ich mocne i słabe strony. Zastosowano partycypacyjne badanie w działaniu, ponieważ angażuje uczestników jako współbadaczy i skupia się na rozwiązywaniu realnych problemów w sposób cykliczny i praktyczny. Badanie w działaniu przeprowadzono na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w latach akademickich 2020/2021 i 2023/2024 z udziałem 92 studentów kierunków pedagogicznych. Uczestnicy, w ramach zajęć z metodyki i projektowania kursów zdalnych, tworzyli autorskie e-kursy na platformie Moodle z wykorzystaniem bezpłatnych narzędzi (m.in. H5P, Canva, Genially, Kahoot!). Metoda badania w działaniu umożliwiła im refleksyjną pracę nad własną praktyką edukacyjną oraz elastyczne zaangażowanie zgodnie z indywidualnymi potrzebami i zainteresowaniami (Graça i in., 2018, s. 251-279).

Badania rozpoczęto od identyfikacji problemu i diagnozy grupy docelowej. Następnie opracowano i zrealizowano projekt e-kursu, który poddano ewaluacji wśród studentów-autorów. Kursy zostały następnie udostępnione młodszemu rocznikom, których opinie posłużyły do ich dalszego doskonalenia.

Proces tworzenia e-kursów obejmował następujące etapy: 1. Diagnozę potrzeb (mapa empatii, profil osoby), 2. Opracowanie programu i scenariusza (poradnik metodyczny), 3. Wykonanie projektu (tworzenie zasobów w aplikacjach), 4. Recenzję (ewaluacja metodyczna i techniczna) oraz 5. Wdrożenie kursów do praktyki akademickiej. Ewaluacja dostarczyła informacji zwrotnych, a cały cykl pozwolił studentom rozwinąć kompetencje badawcze, metodyczne i cyfrowe oraz stworzyć przydatne narzędzia edukacyjne.

Na potrzeby badań skonstruowano i wykorzystano kwestionariusz autoewaluacyjny zawierający pytania otwarte oraz formularz oceny wzajemnej. Zgromadzone dane poddano analizie jakościowej z wykorzystaniem procedury analizy tematycznej (Braun & Clarke, 2006).

Rycina 1. Cykl badania w działaniu – przykład zastosowania w edukacyjnych projektach e-kursów

Źródło: dane z badań własnych

3. Wyniki badań własnych

Wyniki zostaną przedstawione dwuetapowo: najpierw zaprezentowane będą kody i ich częstotliwość, a następnie przeprowadzona zostanie analiza i interpretacja wypowiedzi. Dane jakościowe zakodowano i uporządkowano. Tabelaryczna prezentacja kodów ułatwia identyfikację najczęściej poruszanych kwestii. Choć analiza ilościowa nie zastępuje pogłębionej interpretacji, wspiera porządkowanie danych i lepsze zrozumienie ich struktury.

3.1. Atuty i mankamenty e-kursów

Analiza autorskich e-kursów wzmacnia sprawczość uczestników, umożliwiając refleksję nad własnymi doświadczeniami, co jest zgodne z partycypacyjnym podejściem w badaniach w działaniu (Góral i in. 2019, s. 82-83). Potwierdza to także wypowiedź jednego z respondentów, który wskazuje na rozwijanie refleksyjności w relacjach międzyludzkich jako główną wartość kursu.

Zadaniem kursu jest bardziej wyostrzyć refleksyjność w kontakcie z drugim człowiekiem, wyrobić pewne umiejętności i kompetencje, niedające się do końca zweryfikować w sposób wyłącznie online niż czegokolwiek nauczyć. Warto by mógł być pomocą w bezpośrednich warsztatach w grupie, wtedy

to harmonogram takich warsztatów zakreślałby czas i postęp w aktywnościach. Dlatego brak jest określonego czasu i warunków ukończenia. Ponieważ nie ma warunków ukończenia, trudno, abym przy pomocy wyuczonych na studiach umiejętności i sposobów szczególnie specjalnie i za pomocą jakichś mechanizmów motywował uczestników kursu do systematycznej pracy. Samo podjęcie decyzji o zmierzeniu się z zagadnieniami takiego kursu (o takiej tematyce) jest (musi być) wystarczającą motywacją, niemniej, zrobiłem wszystko, by za bardzo uczestnik kursu nie poczuł się znudzony. (Jan)

E-kursy odgrywają rolę nie tylko informacyjną, lecz także wspierają refleksję i rozwój samoświadomości uczestników. Dlatego przeprowadzono oddzielną analizę ich atutów i mankamentów, co pozwoliło lepiej zrozumieć ich wpływ na proces uczenia się. Wyniki przedstawiono w formie tabel.

Tabela 1. Atuty e-kursów

Tabela przedstawia pięć kategorii atutów e-kursów oraz częstość ich występowania wyrażoną jako procent wszystkich zidentyfikowanych kodów (N = 81). Najczęściej wskazywano atuty merytoryczne (33%) i angażujące (27%), natomiast najrzadziej komunikacyjne (5%). Pozostałe kategorie obejmowały walory wizualne (18%) oraz dydaktyczne (17%).

Lp.	Nazwa kategorii kodu/Atuty	Częstość występowania (procent wszystkich kodów) 100% = 81 kodów
1.	Dydaktyczne: rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia, zadania oparte na refleksyjnym myśleniu, zadania oparte na praktycznym zastosowaniu, zadania powtórzeniowe, wiedza w zakresie formułowania celów, spójność celów dydaktycznych z zawartością e-kursu, informacja zwrotna	17
2.	Merytoryczne: przydatność treści, oryginalność problematyki e-kursu, tematyka e-kursu odpowiada na potrzeby społeczne, zwrócenie uwagi na problem, staranność materiałów	33
3.	Angażujące: nauka i zabawa, narracja, różnorodność zadań i aktywności	27
4.	Komunikacyjne: prostota w przekazie treści	5
5.	Wizualne: estetyka, treści atrakcyjne wizualnie	18

Źródło: dane z badań własnych.

Analiza danych pokazuje, iż uczestnicy e-kursów najwyżej cenią wartość merytoryczną treści oraz elementy angażujące, co łącznie stanowi 60% wskazań i podkreśla wagę atrakcyjnego przekazu. Doceniane są też aspekty wizualne i dydaktyczne, a rzadziej komunikacja, co sugeruje, że skuteczny e-kurs powinien łączyć treść, zaangażowanie, estetykę i funkcjonalność.

Założeniem kursu było umożliwienie zdobycia wiedzy oraz przećwiczenie umiejętności istotnych dla zrozumienia i praktykowania empatycznej komunikacji w relacji nauczyciel – uczeń. Autor kursu osiągnął wyżej wymieniony cel poprzez umieszczenie odpowiednich treści oraz zasobów. Uczestnicy kursu mają dostęp do różnego rodzaju materiałów dydaktycznych, które wzajemnie się uzupełniają. Ponadto szczegółowe opisanie zawartości każdego modułu w poradniku metodycznym stanowi solidne zobrazowanie kursu. Dobrze przygotowany poradnik metodyczny zachęca do przystąpienia do kursu. Ukończenie kursu znajdzie świetne zastosowanie we wszelkiego rodzaju interakcjach społecznych oraz życiu codziennym. (Alicja)

Ta opinia bezpośrednio koresponduje z wnioskami z analizy, podkreślając znaczenie merytorycznej wartości materiałów oraz ich praktycznego ukierunkowania w skutecznym e-kursie.

Podobne spostrzeżenia wyraża kolejny respondent, który szczegółowo omawia strukturę kursu:

Na samym początku cele zostały określone poprawnie. Jest ich sporo, jednak uważam, że wszystkie możemy spełnić po ukończeniu kursu. Każdy moduł ma swoją nazwę, treści zostały odpowiednio podzielone. (Monika)

Ten komentarz potwierdza znaczenie aspektów merytorycznych i dydaktycznych, jednocześnie zwracając uwagę na kwestie organizacyjne:

Jedyną uwagę, którą mogłabym tutaj wskazać jest długość działu „Język porozumiewania bez przemocy”. Uważam, że jest on zbyt długi, a przyswojenie tak dużej ilości materiałów była nużąca i długotrwała. Podzieliłabym ten dział na dwie części. Zaplanowane treści są ze sobą spójne, wynikają z siebie wzajemnie. Wszystko jest chronologiczne i logiczne. (Monika)

Prostota przekazu oraz staranność wykonania materiałów, choć traktowane w analizie ilościowej jako elementy uzupełniające, także znalazły potwierdzenie w opinii uczestnika:

Instrukcje są wykonane poprawnie, czasem, gdy jest to potrzebne, opis jest dłuższy, jednak konkretny. Pozytywnym aspektem są również wskazówki, które możemy znaleźć przy niektórych zadaniach. (Anna)

Niezwykłe cenne w poniższej wypowiedzi jest wskazanie na elementy angażujące i wspierające refleksję:

W kursie tym znajdziemy sporo pytań o charakterze refleksyjnym, co idealnie pasuje do tematyki kursu. Wszystkie materiały uważam, że zostały wykonane starannie. Znajdziemy tu wiele elementów autorskich, np. filmy,

podcasty. Temat został wyczerpany i uzyskamy dzięki temu kursowi wiele wartościowych informacji. Nie mam uwag również do środków językowych. W kursie znajdziemy aktywności integracyjne, co jest wartościowym elementem. Jest sporo aktywności do wypowiedzi. Uważam, że jest to też ważny element kursu. Uczestnicy mogą wypowiedzieć się, skomentować czyjąś opinię. (Krzysztof)

Ta wypowiedź potwierdza wyniki analizy, wskazując istotność zarówno aspektów merytorycznych i elementów angażujących oraz dydaktycznych.

Tabela 2. Mankamenty e-kursów

Tabela przedstawia kategorie mankamentów e-kursów oraz częstość ich występowania wyrażoną jako procent wszystkich zidentyfikowanych kodów (N = 85). Najczęściej wskazywano problemy związane z zadaniami i aktywizacją uczestników (45%), a następnie z formą i różnorodnością materiałów dydaktycznych (20%) oraz strukturą i organizacją kursu (17%). Najrzadziej odnotowano mankamenty dotyczące interakcji i wsparcia (7%) oraz obciążenia poznawczego i przetwarzania treści (11%).

Lp.	Nazwa kategorii kodu/Mankamenty	Częstość występowania (procent wszystkich kodów) 100%=85 kodów
1.	Struktura i organizacja kursu: brak harmonogramu zajęć, brak opisu modułu, nieokreślony poziom trudności e-kursu, nieczytelne rozmieszczenie zasobów, brak spójności treści	17
2.	Obciążenie poznawcze i przetwarzanie treści: obciążenie kognitywne, nadmierna wizualizacja, słaba jakość grafiki	11
3.	Zadania i aktywizacja uczestników: brak zadań utrwalających wiadomości, brak zadań refleksyjnych, brak zadań integracyjnych, brak zadań opartych na współpracy, brak zadań sytuacyjnych wymagających użycia wiedzy, zbyt mało zadań do samodzielnej pracy, niewystarczająca liczba zadań	45
4.	Forma i różnorodność materiałów dydaktycznych: monotonność zasobów, brak różnorodności metod, konieczność zwiększenia liczby materiałów wideo	20
5.	Interakcja i wsparcie: brak informacji zwrotnej, większy nacisk na komunikację z użytkownikami	7

Źródło: dane z badań własnych.

Analiza danych ujawniła braki w e-kursach, takie jak np. niedobór angażujących zadań, mała różnorodność materiałów, słaba struktura oraz przeciążenie treścią. Uczestnicy wskazali też na brak interakcji i wsparcia, sugerując, że poprawa organizacji, treści i komunikacji może znacząco zwiększyć efektywność nauki.

Wyniki wskazują, że studenci w kursach dostrzegają niedobór motywujących zadań oraz ćwiczeń opartych na współpracy. Zaproponowano wprowadzenie elementów wzajemnego oceniania, zwiększenie poziomu interakcji oraz rozwinięcie

aktywności zespołowych, co mogłoby znacząco podnieść zaangażowanie studentów i ułatwić praktyczne zastosowanie zdobytej wiedzy.

Z negatywnych elementów mogłabym wymienić aktywności motywujące. Uważam, że w kursie jest ich za mało. Nie występują tu również żadne zadania polegające na współpracy uczestników z innymi. Uważam, że aktywności tego typu mogłyby znaleźć się w kursie, tym bardziej, że jego temat opiera się na relacjach z innym człowiekiem. (Laura)

Na podstawie wypowiedzi badanych można stwierdzić, że wykazywali się znajomością wiadomości z zajęć metodycznych i potrafili je wykorzystać we własnych projektach oraz ich ewaluacji.

3.2. Co warto zmienić we własnych projektach e-kursów z perspektywy czasu?

Studenci, dokonując autorefleksji nad swoimi e-kursami, docenili włożoną pracę, ale zauważyli też mankamenty e-kursów oraz współpracy zespołowej. Podkreślali znaczenie zadań opartych na kooperacji, dobrze zaplanowanej metodyki oraz dostosowania treści do potrzeb odbiorców. Zwracali uwagę na ryzyko nadmiaru form i treści. Wskazali na niedocenianą rolę interakcji społecznych w e-learningu oraz potrzebę wyraźniejszego wyróżniania treści istotnych i dodatkowych.

Spróbowałbym tak dobrać zadania i treści, by wystarczyło jedno lub najwyżej dwa narzędzia do tworzenia zasobów. I o spójność tu wyłącznie chodzi. Zapewne jeszcze większy nacisk położyłbym na zadania wymagające współpracy, ale także na te wymagające refleksyjności własnej. (Jan)

Badania wykazały, że studenci są kreatywni i mają pomysły na ulepszanie e-kursów, zwracając uwagę na estetykę, różnorodność zasobów oraz zadania refleksyjne oparte na współpracy. Zauważono też skrajności w projektowaniu od niedoboru do nadmiaru bodźców oraz krytykę testowej formy zaliczeń, która ich zdaniem nie sprawdza wiedzy praktycznej.

3.3. Wyzwania projektowania i ewaluacji e-kursów z perspektywy uczących się

Badani uznali ocenę projektów innych za cenne doświadczenie, umożliwiające porównanie własnej pracy, zdobycie nowej wiedzy oraz refleksję nad udzielaniem informacji zwrotnych bez oceniania.

Jest o tym w moim kursie i próbuję w takim duchu się wypowiadać. Mam na myśli informacje zwrotne. Niezawierające oceny. Próbuję i chciałbym tę umiejętność połączyć: udzielać wartościowych informacji zwrotnych i nie

wypowiadać własnych ocen. Oczywiście nie potrafię, ale przynajmniej mam tego świadomość, a to już krok w dobrą stronę. (Jan)

Studenci rozważają projektowanie e-kursów w przyszłości:

Uważam, że to zadanie jest lepszym rozwiązaniem niż test, bardziej praktycznym. Nauczyłam się również krytycznie podejść do mojego kursu i nie tylko zachwycać się pozytywami, ale spojrzeć na błędy. (Laura)

Kładłbym większy nacisk na współpracę uczestników. Na ich wzajemną wymianę poglądów odnośnie własnego uczestnictwa i wykonywanych prac bardziej niż na wzajemne ocenianie (informacje zwrotne raczej). Na zadania wymagające krytycznego i twórczego myślenia, niekoniecznie zaś wymagające pamięciowego uczenia się czegośkolwiek. (Krzysztof)

Istotnym aspektem według badanych okazuje się współpraca zespołowa, dzięki, której możliwy jest podział obowiązków, inspirowanie się nawzajem, trening umiejętności miękkich i budowanie relacji.

Bardzo się cieszę, że miałam możliwość recenzowania kursu. Etap ten pokazał mi, że na kurs online można spojrzeć z różnych perspektyw. Recenzowanie kursu innych było dla mnie zdecydowanie łatwiejsze niż ocena własnego kursu. Ponadto porównanie kursów pod względem metodycznym i technicznym daje pogląd na różnorodne zastosowanie źródeł i zasobów. Podsumowując były to dla mnie wartościowe zajęcia, z których zabieram ze sobą mnóstwo doświadczenia, nauka na błędach jest także dobrym sposobem na naukę. Zrozumiałam, że tworzenie kursów online to ciężka i czasochłonna praca, wymagająca dobrego zaplecza technicznego. Cieszę się, że poznałam teorię tworzenia kursów i będę tę wiedzę i umiejętności wykorzystać w przyszłości. (Anna)

Studenci podkreślili znaczenie współpracy przy projektowaniu e-kursów, umożliwiającej wymianę wiedzy i rozwój zainteresowań. *Ewaluacja*, przeprowadzona wśród autorów i uczestników e-kursów, dotyczyła m.in. spójności efektów uczenia się z treściami i aktywnościami, jakości instrukcji, obecności elementów motywujących, zadań refleksyjnych i opartych na współpracy, a także poprawności językowej i dostępności informacji zwrotnej.

Tabela 3. Zalety ewaluacji e-kursów

Tabela przedstawia kategorie zalet ewaluacji e-kursów oraz częstość ich występowania wyrażoną jako procent wszystkich zidentyfikowanych kodów (N = 51). Najczęściej wskazywano doskonalenie umiejętności oceniania (31%) oraz poszerzanie wiedzy (22%), natomiast najrzadziej wymieniano przyszłe zastosowania zdobytych doświadczeń i rekomendacji (4%). Aspekty analityczne i nowe perspektywy stanowiły po 18% wszystkich kodów.

Lp.	Nazwa kategorii kodu/Zalety ewaluacji e-kursów	Częstość występowania (procent wszystkich kodów) 100%=51kodów
1.	Aspekty analityczne: krytyczna analiza, zwrócenie uwagi na szczegóły	18
2.	Doskonalenie umiejętności oceniania: ćwiczenie się w obiektywnym ocenianiu, uczenie się na błędach innych osób, uczciwość w ocenianiu	31
3.	Poszerzanie wiedzy: zdobycie nowego doświadczenia, większa świadomość błędów, poznanie kryteriów oceny e-kursów	22
4.	Nowe perspektywy: poznanie odmiennej perspektywy widzenia e-kursu, poznanie pomysłów na e-kursy, interpretacja zamierzeń innej osoby	18
5.	Przyszłe zastosowania: rady i zalecenia na przyszłość	4

Ewaluacja e-kursów rozwijała obiektywną ocenę, krytyczne myślenie i znajomość kryteriów, a także umożliwiała poznanie różnych perspektyw i zdobycie nowych doświadczeń. Doceniano świadomość błędów i inspiracje, choć pojawiały się trudności związane z pobieżnymi lub nieadekwatnymi ocenami.

Tabela 4. Ograniczenia w dokonaniu ewaluacji e-kursów

Tabela przedstawia kategorie ograniczeń napotykaných podczas ewaluacji e-kursów oraz częstość ich występowania wyrażoną jako procent wszystkich zidentyfikowanych kodów (N = 60). Najczęściej wskazywano problemy związane z obiektywnością oceniania (58%), natomiast znacznie rzadziej problemy dotyczące kryteriów oceny (15%), podejścia do oceniania (13%) i organizacji procesu ewaluacji (10%). Najmniejszy udział miały problemy grupowe (4%).

Lp.	Nazwa kategorii kodu/ Ograniczenia w ewaluacji e-kursów	Częstość występowania 100%=60 kodów
1.	Problemy z obiektywnością: (koleżeńska ocena) kierowanie się sympatią i antypatią do autora, nieadekwatna krytyka przez osoby z grupy, faworyzacja, pochopne ocenianie	58
2.	Problemy z kryteriami oceny: brak dokładności w analizie kryteriów, niejasne kryteria oceny, zbyt wygórowane kryteria oceny, nieuwzględnienie oceniania częściowego	15
3.	Problemy z podejściem do oceniania: surowość w ocenianiu, współzawodnictwo, czasochłonność	13
4.	Problemy organizacyjne: niezapoznanie się na czas z ocenianymi e-kursami, prezentacja e-kursów na forum	10

Lp.	Nazwa kategorii kodu/ Ograniczenia w ewaluacji e-kursów	Częstość występowania 100%=60 kodów
5.	Problemy grupowe: konflikty grupowe mają znaczenie dla wzajemnego oceniania	4

Źródło: dane z badań własnych.

Badani zgłosili krytyczne uwagi, wskazując na brak zadań angażujących uczestników e-kursów w interakcję zarówno z innymi uczestnikami, jak i z autorem kursu. Podkreślili znaczenie możliwości oceniania działań innych, co sprzyja wymianie doświadczeń, zdrowej rywalizacji oraz rozwojowi własnych umiejętności. Zasugerowali również, że e-kursy mogłyby być bardziej atrakcyjne, gdyby przypominały media społecznościowe oferując przestrzeń do aktywnej komunikacji, współpracy i wzajemnej oceny. Interakcje tego typu mogłyby wspierać motywację i systematyczność uczenia się.

4. Dyskusja wyników

Artykuł prezentuje nowe ujęcie zastosowania badania w działaniu w doskonaleniu studenckich e-kursów. Procedura nawiązuje do *fazy zamrażania* Lewina (1946, s. 34-46), umożliwiającej uzyskanie informacji zwrotnej i rozwój umiejętności metodycznych. Studenci, działając jako metodycy, diagnozowali potrzeby, analizowali problemy edukacyjne i tworzyli angażujące treści, co wpisuje się w *fazy diagnozy i działania* (Knowles, 2005, s. 145). Rozwijali przy tym kompetencje interpersonalne, cyfrowe i metodyczne, m.in. w zakresie obsługi LMS i narzędzi do tworzenia zasobów e-learningowych. Dla wielu z nich ocena kursów była nowym, wartościowym doświadczeniem, sprzyjającym refleksji i zaangażowaniu.

Zauważono, że studenci częściej wyżej oceniali własne kursy niż projekty innych, co może wynikać z braku integracji lub współzawodnictwa – kwestia ta wymaga dalszych badań. Wyniki wpisują się w obszar łączący badania w działaniu z e-learningiem i wskazują na potencjał tego podejścia.

5. Konkluzja

Badanie w działaniu okazało się nieocenioną metodą wspierającą tworzenie i ewaluację e-kursów, umożliwiając interwencję oraz pozyskanie informacji zwrotnych już na etapie projektu i wdrożenia. Na tej podstawie sformułowano następujące wnioski. Badanie w działaniu to wartościowa i przydatna metoda badawcza prowadząca do osiągnięcia rozwiązań praktycznych problemów edukacyjnych.

1. Ewaluacja przeprowadzona w ramach badania w działaniu rozbudziła w studentach większą świadomość i znaczenie wiedzy metodycznej oraz umiejętności informacyjnych, wrażliwość pedagogiczną, umiejętności diagnostyczne i możliwości sprawcze.

2. Wypowiedzi badanych pozwalają stwierdzić, że doświadczenie w uczestnictwie w badaniach partycypacyjnych umocniły poczucie ich własnej sprawczości.
3. Zastosowanie tej metody skłania do autorefleksji, angażuje i weryfikuje posiadane kompetencje i ich użycie w działalności praktycznej.
4. Współpraca i dzielenie się wskazówkami okazują się być kluczowe w tym doświadczeniu, a także w czynionych postępach.
5. Ważne jest zachęcanie przyszłych nauczycieli, aby nie poddawali się, gdy ich działania nie przynoszą oczekiwanych skutków.
6. Dzięki ograniczonym funkcjom platformy Moodle wyróżniła się kreatywność studentów, ich wytrwałość i systematyczność, cechy te pożądane są w zawodzie nauczyciela.
7. U badanych zauważono wręcz jednogłośnie chęć uczestnictwa w różnego rodzaju interakcjach z pozostałymi uczestnikami. Może to świadczyć o potrzebie uczestnictwa we współzawodnictwie oraz monitorowania własnych postępów edukacyjnych na tle pozostałych studentów.

Z połączenia badań praktycznych i e-learningu wyłania się nowoczesny sposób uczenia się, oparty na dociekaniu, zaangażowaniu, interwencji i wreszcie refleksji nad własnym projektem e-kursu. Jest to jedna z propozycji, wskazująca jak wykorzystać proces badawczy w praktycznym działaniu przy wsparciu samodzielnego i zespołowego myślenia studentów, rozwijania świadomości krytycznej oraz działania uczestniczącego.

Oświadczenia

Autorstwo: Koncepcja badania, WK i AĆ; metodologia, WK i AĆ.; oprogramowanie, WK i AĆ.; walidacja, WK i AĆ.; analiza formalna, WK i AĆ.; badanie, WK; zasoby, WK.; opracowanie danych, WK i AĆ.; przygotowanie pierwszej wersji artykułu, WK i AĆ.; pisanie — przegląd i edycja, WK i AĆ.; wizualizacja, AĆ.; nadzór, WK.; administracja projektem, WK.; pozyskanie finansowania, brak. Wszyscy autorzy zapoznali się z opublikowaną wersją manuskryptu i wyrazili na nią zgodę.

Finansowanie badań: Niniejsza publikacja nie otrzymała żadnego zewnętrznego wsparcia finansowego.

Oświadczenie właściwej komisji etycznej: Nie dotyczy.

Oświadczenie o dostępności danych: Autorzy udostępnią dane na prośbę czytelnika.

Oświadczenie dotyczące narzędzi sztucznej inteligencji: Autorzy oświadczają, że w przygotowaniu niniejszego manuskryptu nie wykorzystano żadnych narzędzi sztucznej inteligencji. W opracowaniu ryciny 1. *Cykl badania w działaniu – przykład zastosowania w edukacyjnych projektach e-kursów* wykorzystano aplikację Canva. Autorzy ponoszą pełną odpowiedzialność za treść niniejszej publikacji.

Podziękowania: brak

Konflikt interesów: Autorzy deklarują, że nie ma żadnego konfliktu interesów związanych z publikacją niniejszych badań.

Bibliografia

- Adelman, C. (1993). Kurt Lewin and the origins of action research. *Educational Action Research*, 1(1), 7-24. <https://doi.org/10.1080/09650799300101012>.
- Aleksandrak, M. (2004). Metodologia action research w badaniach nad autonomią ucznia. W M. Pawlak (Red.), *Autonomia w nauce języka obcego*. Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM w Poznaniu i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie.
- Bauman, T., & Pilch, T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Wydawnictwo Żak.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>.
- Červinková, H. (2012). Nauczanie do zmiany społecznej. Uczestniczące badania w działaniu ludzi młodych i zaangażowane badania etnograficzne: Studium przypadku. *Forum Oświatowe*, 1(46). <https://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/122/57>.
- Chrostowski, A., & Jemieliński, D. (2011). *Skuteczne doradztwo strategiczne. Metoda action research w praktyce*. Poltext.
- Coghlan, D., & Brannick, T. (2014). *Doing action research in your own organization* (4th ed.). SAGE.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Research methods in education* (4th ed.). Routledge.
- Cordeiro, L., Baldini-Soares, C., & Rittenmeyer, L. (2017). Unscrambling method and methodology in action research traditions: Theoretical conceptualization of praxis and emancipation. *Qualitative Research*, 17(4), 396-407. <https://doi.org/10.1177/1468794116674771>.
- Czerepaniak-Walczak, M. (2010). Badanie w działaniu. W S. Palka (Red.), *Podstawy metodologii badań w pedagogice* (s. xx-xx). Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Farren, M. (2008). E-learning and action research as transformative practice. *Innovate: Journal of Online Education*, 5(1). <https://www.learntechlib.org/p/104345>.
- Firat, M. (2016). Measuring the e-learning autonomy of distance education students. *Open Praxis*, 8(3), 191-201. <https://doi.org/10.5944/openpraxis.8.3.310>.
- Góral, A., Jałocha, B., Mazurkiewicz, G., & Zawadzki, M. (2019). *Badania w działaniu: Książka dla kształcących się w naukach społecznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Graça, M., Gonçalves, M., & Martins, A. (2018). Action research with street-based sex workers and an outreach team: A co-authored case study. *Action Research*, 16(3), 251-279.
- Herr, K.G., & Anderson, G.L. (2015). *The action research dissertation: A guide for students and faculty* (2nd ed.). SAGE.
- Kapenieks, J. (2013). User-friendly e-learning environment for educational action research. *Procedia Computer Science*, 26, 121-142. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2013.12.012>.
- Kapenieks, J., & Salite, I. (2012). Action research for creating knowledge in an e-learning environment. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 14(2), 111-129. <https://doi.org/10.2478/v10099-012-0012-x>.
- Karlsen, K., Aronsen, C., Bjørnnes, T.D., Harberg, T.B., Halland, A.N., Holand, T., Jakobsen, L., Kornbakk, L., Kvalshaug, B.I., Lian, H., Nygård, C., Solsvik, A.K., Trømborg, E., & Emaus, N. (2023). Integration of e-learning approaches in a post-pandemic learning environment: Norwegian nursing students' recommendations from an action research study. *Heliyon*, 9(2), Article e13331. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13331>.

- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2009). Uczestniczące badania interwencyjne. Działania komunikacyjne i sfera publiczna. W N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Red.), *Metody badań jakościowych* (t. 1). Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Knowles, M.S., Holton, E.F., & Swanson, R.A. (2005). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (6th ed.). Elsevier.
- Kowalski, M. (2010). *Świadomość aksjologiczna i podmiotowość etyczna*. Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Kwiatkowska, W., & Skibińska, M. (2019). Badanie w działaniu jako strategia rozwijania warsztatu badawczego licencjatów w świetle ich doświadczeń. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 38(4), 77-95. <https://doi.org/10.17951/lrp.2019.38.4.77-95>.
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34-46.
- Majchrzak, K. (2014). *O edukacyjnych badaniach w działaniu w teorii i praktyce*. <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/2592/0%20edukacyjnych%20badaniach%20w%20dzia%C5%82aniu%20w%20teorii%20i%20praktyce.pdf>.
- Prawelska-Skrzypek, G., Ćwikła, M., Barańska, K., & Kołodziejczyk, J. (2019). *Badania w działaniu jako podejście w realizacji procesu promotorskiego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Wright Mills, C. (1959). *The sociological imagination*. Oxford University Press.